

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Alena Cholinská

Vyživovací povinnost mezi manžely

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vyživovací povinnost mezi manžely vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31.3.2022

Alena Cholinská

Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. Lence Westphalové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, pomoc a cenné rady, které mi v průběhu zpracování práce poskytla.

Obsah

Úvod	6
1 Vyživovací povinnost obecně.....	8
1.1 Právní úprava vyživovací povinnosti.....	8
1.2 Pojem vyživovací povinnosti a výživného	9
1.3 Druhy vyživovací povinnosti.....	10
2 Vyživovací povinnost mezi manžely.....	12
2.1 Výživné mezi manžely jako součást manželského majetkového práva.....	12
2.2 Výživné mezi manžely a společného jmění manželů	13
2.3 Vztah vyživovací povinnosti mezi manžely a povinnosti hradit náklady společné domácnosti	15
2.4 Předpoklady vyživovací povinnosti mezi manžely.....	15
2.4.1 Existence manželského vztahu	16
2.4.2 Nestejná životní úroveň manželů	16
2.4.3 Soulad s dobrými mravy.....	17
2.5 Použití společných ustanovení o výživném	17
3 Rozsah a výše vyživovací povinnosti mezi manžely.....	19
3.1 Rozsah vyživovací povinnosti obecně	19
3.2 Rozsah vyživovací povinnosti mezi manžely	19
4 Změna a zánik vyživovací povinnosti mezi manžely	21
4.1 Podstatná změna poměrů	21
4.2 Zánik vyživovací povinnosti.....	21
4.2.1 Porovnání s vyživovací povinností mezi rozvedenými manžely.....	21
5 Řízení o vyživovací povinnosti mezi manžely	25
5.1 Obecně k procesní úpravě.....	25
5.2 Řízení o vyživovací povinnosti mezi manžely	26
5.1.1 Zahájení řízení a soudní poplatek.....	26
5.1.2 Průběh řízení.....	26
5.1.3 Rozhodnutí ve věci a náklady řízení.....	27
5.1.4 Opravné prostředky	28
5.3 Alternativní řešení sporů.....	28
5.4 Rodinná mediace.....	29
6 Judikatura okresních soudů týkající se vyživovací povinnosti mezi manžely	30

6.1	Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. listopadu 2021	30
6.2	Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 11. října 2021	32
6.3	Rozsudek Okresního soudu v Třebíči ze dne 18. října 2021	34
6.4	Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 14. prosince 2021	35
6.5	Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. ledna 2022	36
6.6	Rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 30. září 2021	37
7	Statistika pravomocných rozhodnutí soudů v řízení o vyživovací povinnosti mezi manžely	40
7.1	Porovnání stanovení výživného pro manželku a pro manžela	40
7.2	Porovnání s četností institutu výživného mezi rozvedenými manžely	41
	Závěr	43
	Seznam použitých zdrojů	45
	Abstrakt	48
	Abstract	49
	Klíčová slova	50
	Keywords	50

Úvod

Manželství je zákonem upravený svazek muže a ženy, který je společností považován za základ rodiny. Hlavním cílem manželství je právě založení rodiny, řádná výchova dětí a také vzájemná pomoc a podpora mezi manžely. Uzavřením manželského sňatku si manželé slibují vzájemnou věrnost v časech dobrých i zlých, ve zdraví i v nemoci a v hojnosti i v nedostatku. Slibují si, že se budou navzájem ctít, podporovat se a pomáhat si, dokud je smrt nerozdělí. Ne vždy tomu však tak bývá po celou dobu manželství, i proto jsou zákonem upraveny určité instituty, které by měly pomoci zajistit rovnost mezi manžely a kterých je možné domáhat se před soudem.

Manželství je mimo jiné i právní institut, který je upraven v zákoně č. 89/2012 Sb., novém občanském zákoníku, konkrétně v hlavě druhé nazvané Rodinné právo. Dříve bylo rodinné právo upraveno v samostatném právním předpise – zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, který byl účinný do 31.12.2013. Od 1.1.2014 je rodinné právo zařazeno do nového občanského zákoníku, jelikož tento obecný právní předpis má upravovat a obsahovat všeobecné právní normy pro soukromý (tj. i rodinný) život osob.

Nový občanský zákoník upravuje nejenom vznik a zánik manželství, ale také vymezuje obsah manželství, tj. práva a povinnosti manželů. Většina těchto práv a povinností je nevyhnutelná (např. povinnost být věrný, povinnost žít společně atd.) a nedodržení těchto povinností není zákonem nijak sankcionováno, ale zpravidla vede k zániku manželství rozvodem. Existují ale i práva a povinnosti mezi manžely, kterých se může manžel či manželka domáhat před soudem. Mezi tyto patří právě vyživovací povinnost mezi manžely, která má zajistit zásadně stejnou životní úroveň obou manželů.

Z právní úpravy manželství mne zaujala nejvíce právní úprava vyživovací povinnosti mezi manžely. Tento právní institut má zajistit mj. rovnost mezi manžely, jejich stejnou životní úroveň, jak jsem již uvedla dříve. V novém občanském zákoníku najdeme vyživovací povinnost mezi manžely upravenou velmi stručně v § 697 odst. 1, který stanoví, že *manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů.*

Moje diplomová práce nese název „Vyživovací povinnost mezi manžely“. Cílem mé diplomové práce je provést analýzu tohoto právního institutu a demonstrovat zjištěné teoretické poznatky na rozhodnutích okresních soudů – především jsem se zabývala tím, jak soudy

stanovují rozsah vyživovací povinnosti a jak přistupují k předpokladům souladu vyživovací povinnosti s dobrými mravy.

Stanovila jsem si následující výzkumné otázky: (1) Za jakých předpokladů je manžel povinen platit výživné druhému manželovi? (2) Jaký je vztah mezi vyživovací povinností mezi manžely a povinností hradit náklady společné domácnosti? (3) Jaký je vztah výživného mezi manžely a společným jměním manželů? A co v případě, kdy manželé mají SJM modifikováno nebo zrušeno? (4) K čemu soud přihlíží při stanovení vyživovací povinnosti mezi manžely a její výše? (5) Jaký je rozdíl mezi vyživovací povinností mezi manžely a mezi vyživovací povinností mezi rozvedenými manžely?

Jelikož se dle mého názoru jedná o institut, o kterém nemá neodborná veřejnost na rozdíl od institutu vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely velké povědomí, závěrečná část mé práce je věnována i tomu, v jakém rozsahu je o vyživovací povinnosti mezi manžely rozhodováno před obecnými soudy v České republice.

V diplomové práci je k nalezení odpovědí na výše zmíněné výzkumné otázky použita metoda analýzy primárních a sekundárních zdrojů a jejich interpretace. Mým výkladovým cílem je cíl objektivně recentní. Práce vychází z primárních a sekundárních zdrojů vydaných před datem 31. 3. 2022.

Diplomová práce je rozdělena na úvod, sedm hlavních kapitol, závěr, abstrakt v českém a anglickém jazyce, dále je uveden seznam použitých zdrojů a klíčová slova v českém a anglickém jazyce. Snažila jsem se, aby má diplomová práce byla systematická a jednotlivé kapitoly a podkapitoly na sebe logicky navazovaly. Z tohoto důvodu se diplomová práce nejprve zabývá vyživovací povinností obecně, poté jsou další kapitoly soustředěny na vyživovací povinnost mezi manžely (předpoklady, rozsah, změna a zánik vyživovací povinnosti mezi manžely). Dále jsem se zabývala řízením o stanovení vyživovací povinnosti (jeho průběhem, rozhodnutím ve věci, opravnými prostředky atd.). Po teoretické analýze tohoto právního institutu jsou zjištěné teoretické poznatky demonstrovány na rozhodovací praxi obecných soudů v České republice a na závěr je uveden přehled o pravomocných rozhodnutích v této věci v průběhu posledních sedmi let.

1 Vyživovací povinnost obecně

1.1 Právní úprava vyživovací povinnosti

Právní úprava vyživovací povinnosti je obsažena v zákoně č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (dále také jen jako „NOZ“), a to konkrétně v části druhé *Rodinné právo*. Došlo ke změně oproti systematice v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, jelikož aktuální právní úprava vyživovací povinnosti se nenachází pouze v jedné hlavě, ale je rozptýlena do několika míst.¹

Obecně je vyživovací povinnost zařazena v hlavě druhé nazvané *Příbuzenství a švagrovství* v oddílu třetím nazvaném *Rodiče a dítě* v pododdílu 4 nesoucí právě název *Vyživovací povinnost* (§ 910 a násl. NOZ). Zde můžeme najít právní úpravu vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi, mezi dalšími předky a potomky, výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce, resp. těhotné ženě. Dále jsou zde společná ustanovení o výživném (§ 921 a násl. NOZ), které se vztahují i na vyživovací povinnost mezi manžely (viz § 697 odst. 2 NOZ citovaný níže).

Vyživovací povinnost mezi manžely a mezi rozvedenými manžely je tematicky začleněna do hlavy první *Manželství*, která se věnuje manželství, jeho vzniku a zániku, zdánlivému manželství, neplatnosti manželství a povinností a právům manželů.

Výživné mezi manžely je pak konkrétně upraveno pouze jedním ustanovením, a to § 697 odst. 1 NOZ: „*Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů.*“ a odst. 2 NOZ: „*Pro vyživovací povinnost mezi manžely jinak platí obecná ustanovení o výživném.*“

Některá ustanovení týkající se vyživovací povinnosti můžeme najít i v jiných částech NOZ, a to např. neprohlášenost výživného² nebo zákaz započtení proti pohledávce výživného pro nezletilého³.

Procesněprávní úpravu řízení o stanovení, změně či zániku vyživovací povinnosti pak najdeme převážně v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Výjimkou je řízení o vyživovací povinnosti k nezletilým dětem, které nejsou plně svéprávně, které patří mezi řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, ve kterém se postupuje dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (konkrétně § 466 a násl.).⁴

¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČ, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. Bulletin advokacie, 2014, č. 3, s. 23

² § 613 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³ § 1988 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴ MELZER, Filip, TÉGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 1646

Vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery a vyživovací povinnost mezi bývalými registrovanými partnery je upravena v samostatném právní předpise, a to v zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství.⁵ Platí zde obdobné zásady jako u vyživovací povinnosti mezi manžely, resp. rozvedenými manžely.⁶

1.2 Pojem vyživovací povinnosti a výživného

Vyživovací povinnost jako taková a její právní úprava v NOZ vychází ze zásady solidarity mezi členy rodiny (mezi manžely, mezi rodiči a dětmi, mezi předky a potomky), ze zásady vzájemné pomoci v rodině a ze zásady ochrany slabší strany.⁷ Účelem vyživovací povinnosti mezi členy rodiny je snaha o zachování rodiny jakožto elementárního prvku celé společnosti. Rodina by se primárně měla postarat o to, aby byly uspokojeny základní potřeby každého jejího člena, až sekundární roli by měl plnit stát.⁸

Pojem vyživovací povinnosti ani výživného není nikde v zákoně konkrétně definován. Výživné lze popsat jako zvláštní rodinně právní druh zaopatřovacího závazku, který je založen zákonem (vzniká *ex lege*)⁹. Jedná se o závazek *sui generis*, který vzniká z titulu právního (tj. jak definují příbuzenství právní předpisy) příbuzenství, manželství a registrovaného partnerství.¹⁰

Označení rubriky v zákoně jakožto „Vyživovací povinnost“ není z pohledu závazkového práva zcela správné, protože vystihuje pouze jednu ze dvou základních částí závazku, a to povinnost, které odpovídá právo (pohledávka) na plnění (výživné). Zákonodárce tak použitím tohoto označení nejspíše kladl větší důraz na ochranu slabší strany, tj. na ochranu vyživované osoby, v jejíž prospěch je daná vyživovací povinnost stanovena.¹¹ Vyživovací povinnost pak může konkrétně znamenat povinnost vyživující osoby něco dát *dare* (např. platit peníze), něco udělat *facere*, něčeho se zdržet *omittere* nebo něco strpět *pati* (např. umožnění bydlení).¹²

I když se jedná o závazek založený zákonem, je zásadně na stranách, jak se mezi sebou domluví na výkonu vzájemných práv a povinností. Na soud se strany závazku zpravidla obrací

⁵ zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo.2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 252

⁷ Tamtéž, s. 251

⁸ MELZER, Filip, TÉGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 1637

⁹ V případě, kdy o stanovení výživného rozhoduje soud, má rozhodnutí pouze deklaratorní povahu.

¹⁰ MELZER, Filip, TÉGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 1637

¹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. Bulletin advokacie, 2014, č. 3, s. 23

¹² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 962

až v případě, kdy se mezi sebou nedohodnou např. na výši výživného. Výjimkou je však vyživovací povinnost vůči nezletilým ne plně svéprávným dětem.¹³

NOZ vymezuje taxativně oprávněné a povinné osoby, které mohou být stranami tohoto rodinně právního závazku. Podle tohoto vymezení stran pak můžeme určovat jednotlivé druhy vyživovací povinnosti (blíže viz kapitola 1.3). V obecné rovině NOZ tyto strany pojmenovává jako *osobu výživou povinnou* a *osobu oprávněnou*¹⁴, přesnější by však dle teorie bylo označení vyživovaný a vyživující. V porovnání s jinými právními úpravami je vymezení okruhu osob v české právní úpravě užší, jelikož stanoví vyživovací povinnost mezi příbuznými pouze v linii přímé (tj. předci a potomci) a nebere v potaz linii pobočnou (např. vyživovací povinnost mezi sourozenci).¹⁵

Výživné je třeba vnímat jako zaopatrění všech odůvodněných potřeb (hmotných i nehmotných) jiného člověka (oprávněné osoby) s ohledem na druh vyživovací povinnosti a na poměry osoby povinné výživou. Jedná se tak o zvláštní druh plnění majetkové povahy, a to jak peněžité (např. zpravidla pravidelné peněžní dávky, ale je možné i tzn. odbytné), tak nepeněžité (např. opatření bydlení, poskytování péče dané osobě).¹⁶

Právo na výživné je dle § 613 NOZ nepromlčitelné. Promlčují se pouze práva na jednotlivá opakující se plnění. Právo na výživné také nelze postoupit jinému dle § 1881 odst. 2 NOZ. U vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi se pak nelze dle § 855 odst. 1 NOZ vzájemných práv a povinností vzdát, učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu.

1.3 Druhy vyživovací povinnosti

NOZ upravuje vyživovací povinnost rodičů k dětem, dětí k rodičům, mezi ostatními příbuznými (v linii přímé), mezi manžely, mezi rozvedenými manžely a vyživovací povinnost a úhradu některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě. Jak již bylo uvedeno v kapitole 1.1., zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, upravuje vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery a mezi bývalými registrovanými partnery.

O vyživovací povinnosti lze hovořit pouze mezi osobami vymezenými v zákoně. V případě, kdy jiná osoba poskytuje druhé osobě obsahově a fakticky stejné plnění jako je výživné, ale není k plnění výživného ze zákona povolána, nejedná se o výživné, ale o smlouvu

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo.2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 252

¹⁴ např. § 921 odst. 2 NOZ: „Po osobě výživou povinné, která je v prodlení s placením výživného, může osoba oprávněná požadovat zaplacení úroku z prodlení.“

¹⁵ MELZER, Filip, TĚGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 1638

¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo.2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 253

o důchodu v případě plnění peněžitého, případně o inominátní (nepojmenovanou) smlouvu v případě plnění nepeněžitého.¹⁷

V určitých případech může dojít k situaci, kdy přichází v úvahu více vyživovacích povinností, resp. více osob povinných výživou. Takovouto konkurenci (souběh) jednotlivých vyživovacích povinností nám řeší přímo NOZ. Dle § 910 odst. 2 NOZ: „*Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti.*“ Dále NOZ v § 910 odst. 3 stanoví, že vzdálenější příbuzní jsou povinni vyživovat pouze v případě, že bližší příbuzní nejsou schopni svoji vyživovací povinnost plnit. Oba odstavce tohoto ustanovení nám v podstatě vyjadřují tu samou zásadu, tj zásadu přednosti plnění bližších příbuzných před příbuznými vzdálenějšími.¹⁸

V případě, že se nejedná o vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi, platí zásada přednosti plnění vyživovací povinnosti potomků před předky dle § 910 odst. 4 NOZ.

Z výše uvedených ustanovení tedy vyplývá, že k dítěti mají vyživovací povinnost jeho rodiče. V případě, že nejsou schopni plnit tuto povinnost, jsou povinni vyživovat dítě jeho prarodiče.

Vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely má dle § 697 NOZ přednost jak před vyživovací povinností dítěte k rodičům, tak před vyživovací povinností rodičů vůči dítěti. V praxi tak v případě, kdy se studentka, která se ještě není schopna sama uživit (stav odkázanosti na výživu – viz dále), vdá za zabezpečeného muže, bude mít k ní právě její novomanžel „primární“ vyživovací povinnost. Jinak by tomu ale bylo v případě, kdyby vstoupili do manželství dva studenti (stav odkázanosti na výživu), u kterých by se subsidiárně uplatnila vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti.¹⁹

Obdobně se pak situace řeší v případě konkurence vzájemné vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, mezi registrovanými partnery, mezi bývalými registrovanými partnery a vyživovací povinností dětí k rodičům.²⁰

¹⁷ MELZER, Filip, TĚGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 1638

¹⁸ tamtéž, s. 1639

¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo.2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 256

²⁰ tamtéž, s. 257

2 Vyživovací povinnost mezi manžely

2.1 Výživné mezi manžely jako součást manželského majetkového práva

Jak již bylo uvedeno v kapitole 1.1, tak právní úpravu vyživovací povinnosti mezi manžely najdeme v části druhé NOZ, v hlavě I, v díle 4, který pojednává o povinnostech a právech manželů. Manželství sice nelze označit za smluvní závazek, ale uzavřením manželství vznikají mezi manžely určitá práva a povinnosti.²¹ Tyto práva a povinnosti lze rozdělit na dvě skupiny – na osobní práva a povinnosti a na majetková práva a povinnosti.²² U majetkových práv a povinností lze říci, že jde o práva a povinnosti, které mají osobně-majetkový charakter, jelikož jsou vázána na osobu manžela, a tudíž jsou nepřevoditelná na jinou osobu.²³

Mezi osobní práva a povinnosti manželů patří například rovnost mezi manžely²⁴, povinnost vzájemné úcty, povinnost společně žít, povinnost být si věrní, povinnost podporovat se, povinnost udržovat rodinné společenství, povinnost vytvářet zdravé rodinné prostředí, povinnost společně pečovat o děti atd.²⁵ Jedná se o právní normy imperfektní (nevymahatelné), tzn. bez sankce.

Dále zákon upravuje informační povinnost mezi manžely v § 688 NOZ a povinnost ohledu v § 689 NOZ. Dle § 696 NOZ se pak manželé mohou vzájemně zastupovat v běžných záležitostech.

Manželské majetkové právo je soubor právních norem, které upravují majetkové poměry mezi manžely v tom nejširším slova smyslu.²⁶ Jedná se také o nadpis oddílu 2 (§ 708 a násl. NOZ), který ale upravuje pouze společné jmění manželů a některá ustanovení o bydlení manželů. Manželské majetkové právo se ale skládá z více institutů, mezi které řadíme společné jmění manželů, vzájemnou vyživovací povinnost mezi manžely, obvyklé vybavení rodinné domácnosti, rodinný závod, úpravu bydlení, konkrétně úpravu rodinné domácnosti, a s ní

²¹ MELZER, Filip, TĚGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 145

²² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo.2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 65

²³ WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. Právní rozhledy, 2013, č. 6, s.216

²⁴ § 687 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ § 687 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku [online]. Justice.cz, 3. února 2012 [cit. 20. února 2022]. 598 s. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

spojené hrazení nákladů společné rodinné domácnosti (příspěvky).²⁷ Dále mezi majetkové záležitosti manželů je možné zařadit i dědické právo manželů.²⁸

Výše uvedené instituty manželského majetkové práva je třeba vykládat ve vzájemné shodě. Zákon však výslovně neřeší vztah jednotlivých institutů.²⁹

2.2 Výživné mezi manžely a společného jmění manželů

Abychom mohli vymezit vzájemný vztah společného jmění manželů a vyživovací povinnosti mezi manželi, je třeba si oba pojmy definovat. Společné jmění manželů je *to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů. To neplatí, zanikne-li společné jmění za trvání manželství na základě zákona.*³⁰ Vyživovací povinnost mezi manžely pak můžeme definovat jako zvláštní rodinné právní druh zaopatřovacího závazku mezi manžely (blíže viz kapitola 1.1.2).

Dle § 708 odst. 2 NOZ může společné jmění manželů podléhat trojímu režimu: zákonnému (není-li jiného režimu), smluvenému režimu a režimu založenému rozhodnutím soudu (tzn. modifikované režimy). V případě zákonného režimu jsou součástí společného jmění manželů jak aktiva, tedy majetek nabytý manžely za trvání manželství s určitými zákonem stanovenými výjimkami, a pasiva, tedy dluhy převzaté za trvání manželství.³¹ Oba manželé pak mohou součástí společného jmění užívat, nakládat s nimi, spravovat je apod. a povinnosti a práva spojená s nimi náleží společně a nerozdílně oběma manželům.³²

Poměrně jednoduché řešení vzájemného vztahu výživného a společného jmění manželů je v případě, kdy mají manželé smluvený režim, a to konkrétně režim oddělených jmění, kdy má každý manžel své výlučné jmění a společné jmění nevzniká (resp. zanikne). V tomto případě pak manžel povinný výživou k druhému manželovi používá k výživě prostředky v jeho výlučném vlastnictví, které převádí do výlučného vlastnictví druhého manžela. Obdobně tomu bude v případě režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství nebo v režimu zúžení rozsahu společného jmění (a to jak smluvně, tak rozhodnutím soudu).

Komplikovanější je situace, kdy manželé mají zákonný režim společného jmění manželů. Společné jmění manželů sice nevylučuje možnost výživného mezi manžely, ale k výživě

²⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 136

²⁸ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku [online]. Justice.cz, 3. února 2012 [cit. 20. února 2022]. 598 s. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

²⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 136

³⁰ § 708 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³¹ § 709, § 710 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³² § 713 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

(vyživovaného) manžela jsou zpravidla použity příjmy druhého (vyživujícího) manžela (např. ze zaměstnání, z podnikání apod.), které jsou ale již součástí společného jmění manželů, tedy náleží oběma manželům a oba manželé s nimi mají právo nakládat a užívat je. Samozřejmě, že manžel může (nejspíše by měl) k výživě druhého manžela použít prostředky, které jsou výlučně v jeho vlastnictví (např. majetek, který získal před uzavřením manželství), ale v praxi to bude zřejmě výjimka.

Dalším problémem u zákonného režimu je otázka, zda výživné (konkrétní nejčastěji peněžité plnění) přejde do společného jmění manželů nebo do výlučného jmění vyživovaného manžela. Dle § 709 odst. 1 NOZ³³ se součástí společného jmění stane to, co nabude jeden z manželů za trvání manželství s určitými výjimkami, jejichž seznam je taxativní a výživné v tomto seznamu uvedeno není. Z toho lze usuzovat, že se výživné (opět) stane součástí společného jmění obou manželů, se kterým opět mohou dle zákona nakládat oba manželé.

Teorie uvádí, že v tomto případě (v zákonném režimu) není možné mluvit o vyživovací povinnosti v pravém slova smyslu.³⁴ Prakticky ale může nastat případ, kdy sice oba manželé mohou ze zákona nakládat se společným jměním, ale reálně ke společným penězům na účtu má přístup pouze jeden z nich. V tomto případě pak je opodstatněné, aby se druhý manžel domáhal přiznání výživného soudním rozhodnutím. Stejně tak tomu bude v případě, kdy manželé spolu již nebydlí, resp. nežijí ve společné domácnosti, ale z nějakého důvodu se nechtějí rozvést.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že vyživovací povinnost mezi manžely je samostatný závazek mezi manžely, který vzniká ze zákona a který je nezávislý na existenci či neexistenci společného jmění manželů³⁵, avšak o *pravé* vyživovací povinnosti lze hovořit pouze u společného jmění manželů v modifikovaném režimu (smlouvou či rozhodnutím soudu).

³³ „Součástí společného jmění je to, čeho nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou toho, co

a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů,

b) nabyl darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořizení pro případ smrti projevil jiný úmysl,

c) nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,

d) nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,

e) nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.“

³⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. České rodinné právo. 2. opr. a dopl. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 110-111

³⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 148

2.3 Vztah vyživovací povinnosti mezi manžely a povinnosti hradit náklady společné domácnosti

Dle § 690 NOZ mají manželé povinnost přispívat na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná.

Vyživovací povinnosti mezi manžely a povinnost přispívat na náklady rodinné domácnosti se v mnoha případech uplatní společně.³⁶ V praxi například může nastat situace, kdy životní úroveň jednoho z manželů je nízká a zároveň tento manžel hradí náklady rodinné domácnosti (např. manželka je ženou v domácnosti a pobírá pouze příspěvek v nezaměstnanosti, ze kterého hradí zálohy na energie, jídlo apod.), tento manžel pak může uplatnit jak nárok na výživné, tak nárok na úhradu nákladů společné domácnosti.

Dále existují případy, kdy má manžel nárok pouze na úhradu nákladů společné domácnosti, a to v případě, že jinak je životní úroveň manželů stejná, ale na nákladech společné domácnosti se podílí jen jeden z nich. Může nastat i opačná situace, kdy má manžel nárok pouze na výživné, ale ne na úhradu nákladů společné domácnosti, a to v případě, kdy manželé nesdílí společnou domácnost (výjimkou je situace v § 691 odst. 2 NOZ³⁷).

Rozdílem mezi těmito dvěma pojmy je, že u vyživovací povinnosti mezi manžely je zásadní, že manželé nemají stejnou životní úroveň a rozsah vyživovací povinnosti není dán spotřebou manžela. U úhrady nákladů na společnou domácnost je pak důležité, že jeden z manželů se na nákladech nepodílí a rozsah příspěvku na rodinnou domácnost je dán výdaji dané domácnosti.³⁸

2.4 Předpoklady vyživovací povinnosti mezi manžely

Pro vznik vyživovací povinnosti mezi manžely stanoví zákon několik předpokladů: existence manželského svazku, nestejná hmotná a kulturní úroveň a soulad s dobrými mravy.

Na rozdíl od vyživovací povinnosti mezi příbuznými není pro stanovení vyživovací povinnosti třeba stav odkázanosti na výživu na straně oprávněného (tj. neschopnost se sám živit).³⁹

³⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 101

³⁷ „Žije-li s jedním z manželů společně dítě manželů, vůči kterému mají oba vyživovací povinnost, popřípadě nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti a které je svěřeno do péče manželů nebo jednoho z nich, a druhý manžel opustí rodinnou domácnost, aniž k tomu má důvod zvláštního zřetele hodný, a odmítá se vrátit, je tento manžel povinen přispívat i na náklady rodinné domácnosti. Důvod opuštění rodinné domácnosti, popřípadě důvod odmítnutí návratu, posoudí soud podle zásad slušnosti a dobrých mravů.“

³⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 80

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 102

2.4.1 Existence manželského vztahu

Vyživovací povinnost mezi manžely vzniká uzavřením manželství a trvá po celou dobu existence manželství, tj. do jeho zániku (rozvodem, smrtí, prohlášením za mrtvého, změnou pohlaví).⁴⁰

Manželství je definováno v § 655 NOZ jako trvalý svazek muže a ženy vzniklý zákonem stanoveným způsobem, jehož hlavní účel je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná pomoc a podpora manželství. Dle § 656 odst. 1 NOZ: „*Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství.*“ Zákon v § 672 až § 676 NOZ stanoví zákonné překážky manželství (*impedimenta matrimonii*), kterými jsou nezletilost a nesvéprávnost, omezení svéprávnosti v této oblasti, jiné manželství či registrované partnerství, příbuzenství (pokrevní i založené osvojením) a existence poručenství, pěstounství či svěření. Výčet těchto překážek je taxativní.

Společná domácnost, společné bydlení či existence společného jmění manželství nemá vliv na existenci vyživovací povinnosti mezi manžely.⁴¹ „*Zákon nerozlišuje, zda manželé spolu bydlí či ne, nicméně oddělené soužití může činit potíže při stanovení konkrétní výše výživného. Budou-li manželé bydlet v rodinné domácnosti, nebude příliš složité posoudit jejich stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Nepoměrně složitější to bude v případě odděleného bydliště (z důvodů pracovních) nebo v případě faktické odluky manželů (nebydlí ani nežijí spolu). V těchto případech je nutné pohlížet na požadavek stejné životní úrovně jinak, jelikož manžel, který bydlí mimo rodinnou domácnost, může mít mnohem větší náklady na zajištění svého životního standardu (pobyt v zahraničí). Proto je tedy nutné zjišťovat nejen majetkové poměry každého z manželů, ale i odůvodněné potřeby a výdaje, které plynou z odděleného soužití.*“⁴²

2.4.2 Nestejná životní úroveň manželů

Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost dle § 697 NOZ v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. To plyne z požadavku rovnosti mezi manžely, resp. sdílení stejné životní úrovně.⁴³ Blíže v kapitole 3.

⁴⁰ ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 92

⁴¹ MELZER, Filip, TĚGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 194

⁴² WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. Právní rozhledy, 2013, č. 6, s.216

⁴³ MELZER, Filip, TĚGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 193

2.4.3 Soulad s dobrými mravy

Požadavek souladu s dobrými mravy plyne z § 2 odst. 3 NOZ, který stanoví, že: „výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy.“

Definice dobrých mravů není v zákoně nikde uvedena, jedná se o neurčitý právní pojem. Ústavní soud dobré mravy vnímá jako „souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu.“⁴⁴

Soudy tak posuzují každý případ individuálně a hodnotí, zda je daný výkon práv v souladu s dobrými mravy či nikoli. Dobré mravy jsou často považovány za tzn. morální korektiv doplňující právní předpisy.⁴⁵

Mezi případy, kdy by bylo plnění vyživovací povinnosti v rozporu s dobrými mravy, patří například nevěra, hrubé chování, domácí násilí, verbální útoky, svévolné opuštění domácnosti apod.⁴⁶

2.5 Použití společných ustanovení o výživném

NOZ upravuje v § 921, § 922 společná ustanovení o výživném, která se vztahují na všechny druhy vyživovací povinnosti.

Dle § 921 odst. 1 NOZ se má výživné plnit v pravidelných dávkách a dávka výživného za daný měsíc je splatná na měsíc dopředu. Soud může rozhodnout, že bude výživné plněno jinak. Stejně tak se osoba výživou povinná může dohodnout s oprávněnou osobou na jiném způsobu plnění vyživovací povinnosti. Z tohoto pravidla také existují zákonné (nikoli ujednané) výjimky. První odchylkou je vyživovací povinnost vůči rozvedenému manželovi, která může být nahrazena jednorázovým plněním tzn. odbytným dle § 761 odst. 1 NOZ. Další výjimky najdeme u výživného pro dítě, u kterého zákon umožňuje zálohy na výživné, a u výživného včetně úhrady nákladů spojených s těhotenstvím a porodem.

Dle § 921 odst. 2 NOZ může osoba oprávněná požadovat úroky z prodlení v případě, kdy je osoba výživou povinná v prodlení s placením výživného.

⁴⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97

⁴⁵ LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s.

⁴⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 92

Dle § 922 NOZ lze výživné přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení. Výjimkou je vyživovací povinnost k dětem a výživné pro neprovdanou matku a úhrada nákladů spojených s těhotenstvím a porodem.⁴⁷

⁴⁷ ŠVESTKA, Jirí a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 600

3 Rozsah a výše vyživovací povinnosti mezi manžely

3.1 Rozsah vyživovací povinnosti obecně

Stanovení rozsahu vyživovací povinnosti obecně je asi nejproblematictější část při rozhodování o jakékoli vyživovací povinnosti. Žádný právní předpis nestanoví, jak přesně při určování výše výživného má soud postupovat. Z toho důvodu je rozhodovací praxe obecných soudů poměrně nejednotná. Proto v roce 2010 vznikly nezávazné doporučující tabulky a materiály, které by měly pomoci soudcům při stanovení rozsahu vyživovací povinnosti a zajistit tak naplnění zásady předvídatelnosti soudních rozhodnutí. Avšak vždy je potřeba ke každému případu přistupovat individuálně a vzít v potaz veškeré skutečnosti a okolnosti daného případu.

Nový občanský zákoník upravuje obecná kritéria pro určení výše výživného v § 913 NOZ. V odstavci 1 je stanoveno: „*Pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného.*“, v odstavci 2 je pak uvedeno: „*Při hodnocení možností, schopností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlédnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí. Přihlédne se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.*“

Výše uvedené ustanovení nám vyjmenovává obecná kritéria, ke kterým je třeba přihlédnout při stanovení výše vyživovací povinnosti. Soud tak zkoumá tři zákonná hlediska: (1) odůvodněné potřeby oprávněného, (2) majetkové poměry oprávněného a (3) možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného.⁴⁸

3.2 Rozsah vyživovací povinnosti mezi manžely

Vyživovací povinnost mezi manžely by měla zajistit, aby hmotná a kulturní úroveň obou manželů byla zásadně stejná.⁴⁹ Na rozdíl od ostatních druhů vyživovací povinnosti není třeba, aby byl oprávněný manžel odkázán na výživu od druhého manžela (tzn. není zapotřebí stav odkázanosti na výživu). Soud tak primárně zkoumá, zda mají manželé stejnou či rozdílnou životní úroveň. Jak již bylo uvedeno dříve, jedná se o jeden z předpokladů vyživovací

⁴⁸ ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 567

⁴⁹ § 697 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

povinnosti mezi manžely. V případě, že mají manželé rozdílnou hmotnou a kulturní úroveň je nutné stanovit výživné, tak aby tato úroveň byla zásadně stejná.⁵⁰

Soud při stanovení výše vyživovací povinnosti zjišťuje, jaké jsou příjmy obou manželů a jaké jsou jejich odůvodněné výdaje (např. nájemné, zálohy za energie, splátky hypotečního úvěru, vyživovací povinnost k dětem apod.). Aby manželé měli zásadně stejnou životní úroveň, je zapotřebí, aby jim po odečtení výdajů od příjmů zbyla zásadně stejná částka.

⁵⁰ LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1543

4 Změna a zánik vyživovací povinnosti mezi manžely

4.1 Podstatná změna poměrů

V případě, že dojde na straně oprávněné osoby nebo osoby výživou povinné k podstatné změně poměrů (clausula rebus sic stantibus), je potřeba, aby se tato změna promítla i do rozsahu vyživovací povinnosti. „Rozsudek odsuzující k plnění v budoucnu splatných dávek nebo k plnění ve splátkách je možno na návrh změnit, jestliže se podstatně změnily okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání dávek nebo splátek. Nestanoví-li zákon jinak, je změna rozsudku přípustná od doby, kdy došlo ke změně poměrů.“⁵¹

Příkladem podstatné změny poměrů může být situace, kdy oprávněná osoba nebo osoba výživou povinná získá lépe finančně ohodnocené zaměstnání nebo naopak je z práce propuštěna a pobírá pouze dávky v nezaměstnanosti. Dále může dojít na obou stranách k nemoci či úrazu, který může vést až k invaliditě, popřípadě u osoby výživou povinné dojde ke zvýšení počtu vyživovacích povinností (např. se jí narodí další dítě).

Soud v takových případech může rozhodnout o změně rozsahu vyživovací povinnosti, jelikož rozhodnutí o stanovení vyživovací povinnosti nepředstavuje překážku věci rozhodnuté (res iudicata).⁵²

4.2 Zánik vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost mezi manžely trvá po dobu existence manželství. Zánik vyživovací povinnosti mezi manžely je tak spojen se zánikem manželství, tzn. s právní mocí rozsudku o rozvodu manželství, s právní mocí rozhodnutí o prohlášení jednoho z manželů za mrtvého (nikoli za nezvěstného), se smrtí jednoho z manželů, se změnou pohlaví jednoho z manželů nebo s právní mocí rozhodnutí o prohlášení manželství za neplatné.

Dále může dojít k zániku vyživovací povinnosti mezi manžely na základě soudního rozhodnutí, a to například v případě, kdy nadále již nebudou splněny předpoklady pro poskytování výživného.⁵³

4.2.1 Porovnání s vyživovací povinností mezi rozvedenými manžely

„Za trvání manželství k sobě manželé mají vzájemně vyživovací povinnost. Tento fakt se stává aktuálním také v případě schylujícího se rozvodu manželství, kdy již spolu manželé nemají dobré vztahy a odmítají vzájemnou vyživovací povinnost plnit. Po rozvodu manželů již vzájemná vyživovací povinnost manželů zaniká. I po rozvodu manželství však může mít jeden z manželů

⁵¹ § 163 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 256

⁵³ tamtéž, s. 103

*při splnění určitých podmínek stále nárok na přiměřenou výživu ze strany druhého manžela.*⁵⁴ Rozvodem zaniká manželství spolu se všemi právy a povinnostmi mezi manžely, mj. právě i vyživovací povinnost. Rozvodem dojde k významné změně v životech obou manželů, zejména co se týče jejich finanční situace. V případě, že nemají nijak modifikováno společné jmění manželů, je třeba vypořádat společné jmění (majetek i dluhy). Ne vždy je pro oba bývalé manžele snadné začít žít sám a platit veškeré výdaje na bydlení a živobytí sám. Pro případ, kdy se jeden z bývalých manželů za určitých zákonem stanovených předpokladů není schopen sám uživit, stanoví zákon vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely.

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely je upravena v § 760 NOZ. Zákoné předpoklady pro stanovení výživného jsou stav odkázanosti na výživu (rozvedený manžel se není schopen sám žít) a tento stav odkázanosti musí mít původ v manželství nebo v souvislosti s ním. Dále zákon stanoví, že je třeba, aby bylo spravedlivé požadovat výživné po druhém manželovi, například s ohledem na jeho věk, zdravotní stav atd. Zároveň je třeba, aby poskytování výživného bylo v souladu s dobrými mravy.

Rozsah vyživovací povinnosti rozvedeného manžela je v zákoně uveden jako přiměřená výživa. *„Podle ustálené soudní praxe tento pojem neznamená pokrytí jen zcela nezbytných potřeb, ale i uspokojování dalších osobních potřeb. Rozvedený manžel však nemá právo na zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň, jako mají manželé, jejichž manželství trvá, ani právo na slušnou výživu, kterou jsou povinny svým rodičům zajistit děti podle § 915 odst. 2 NOZ. V každém případě jde tedy o plnění rozsahově omezenější, než je obvyklé plnění, jehož by se mohl domáhat manžel za trvání manželství. Přiměřenost výživného by měla být poměřována jak potřebami oprávněného rozvedeného manžela, tak možnostmi, schopnostmi a majetkovými poměry povinného rozvedeného manžela.*⁵⁵

Zákon v odstavci 2 ustanovení § 760 NOZ výslovně stanoví určitá kritéria, které by soud měl vzít v potaz při rozhodování o vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely a o její výši. Soud tak přihlíží k délce manželství, zda si rozvedený manžel nemohl zajistit výživu sám řádným hospodařením se svým vlastním majetkem, zda má rozvedený manžel přiměřené zaměstnání, zda se rozvedený manžel staral o rodinnou domácnost, zda nedošlo v manželství k činu povahy trestného činu vůči bývalému manželovi nebo jiné osobě mu blízké nebo zda tu není jiný obdobně závažný důvod.⁵⁶

⁵⁴ MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 9

⁵⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 441

⁵⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 122

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely zanikne v případě, kdy manžel oprávněný z vyživovací povinnosti uzavře nové manželství nebo vstoupí do registrovaného partnerství.⁵⁷ V takovém případě totiž nastupuje vyživovací povinnost manželů v novém manželství, resp. partnerů v registrovaném partnerství.

Dále pak zákon upravuje tzn. sankční výživné mezi rozvedenými manžely v § 762 NOZ. Předpoklady pro stanovení tzn. sankčního výživného jsou: (1) bývalí manželé se nedohodli na výživném, (2) oprávněný manžel nezpůsobil převážně rozvrat manželství nebo s rozvodem nesouhlasil, (3) rozvodem mu byla způsobena závažná újma. Rozsah u tzn. sankčního výživného je stejný jako u vyživovací povinnosti mezi manžely, tj. zásadně stejná životní úroveň. Jedná se tak o výjimku ze zásady, že rozvedený manžel má nárok pouze na přiměřenou výživu.⁵⁸ Doba poskytování výživného je ale zákonem časově omezena, maximálně na tři roky od rozvodu (tj. od právní moci rozsudku o rozvodu manželství). Právo na výživné nemá manžel, který se dopouštěl na druhém manželovi domácího násilí.⁵⁹

Co se týče rozdílů mezi vyživovací povinností mezi manžely a vyživovací povinností mezi rozvedenými manžely, lze je vymezit následovně. První rozdíl je zcela zřejmý z názvu obou institutů, a to rozdíl mezi subjekty vyživovací povinnosti, tzn. manželé a rozvedení manželé. Vyživovací povinnosti mezi manžely se lze domáhat do právní moci rozsudku o rozvodu manželství, poté může rozvedený manžel uplatňovat právo na výživné rozvedeného manžela.

Druhým významným rozdílem je rozsah vyživovací povinnosti. U vyživovací povinnosti mezi manžely je rozsah stanoven zásadně stejnou životní úrovní obou manželů. Zatímco v případě rozvedených manželů je rozsah výživného stanoven jako přiměřená výživa. Výjimkou je, jak už bylo napsáno výše, tzn. sankční výživné, kdy má povinný rozvedený manžel také povinnost zajistit oprávněnému manželovi zásadně stejnou životní úroveň.

Rozdílné jsou také předpoklady vzniku vyživovací povinnosti. U vyživovací povinnosti mezi manžely jsou předpoklady pro její stanovení celkem jednoznačné – existence manželského svazku, nestejná životní úroveň a soulad s dobrými mravy. Soulad s dobrými mravy se uplatní i u vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. Zde je ale ke vzniku vyživovací povinnosti zapotřebí stav odkázanosti na výživu, který má původ v manželství nebo v souvislosti s ním a výživné lze po povinném bývalém manželovi spravedlivě požadovat. U

⁵⁷ § 763 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 472

⁵⁹ § 762 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

tzn. sankčního výživného jsou předpoklady ještě poněkud složitější a je časově omezeno, nejdéle na tři roky.

Vyživovací povinnost mezi manžely je součástí práv a povinností manželů, vzniká tak vždy uzavřením manželství. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely vzniká po rozvodu pouze za splnění zákonem stanovených předpokladů.

5 Řízení o vyživovací povinnosti mezi manžely

5.1 Obecně k procesní úpravě

Civilní proces lze vymezit jako postup oprávněných subjektů (soudu a stran, resp. účastníků řízení) při poskytování ochrany soukromoprávním zájmům.⁶⁰ Bez civilního procesu by oprávněná osoba neměla konkrétní prostředky, kterými by se domohla svých práv v případě, kdy nedojde k dobrovolnému plnění ze strany povinného. Stejně tak tomu je právě v případě vyživovací povinnosti mezi manžely. Manžel povinný výživou často nechce plnit vyživovací povinnost vůči oprávněnému manželovi dobrovolně a ten je tak nucen se svého práva domoci soudní cestou.

Civilní proces lze dělit podle účelu na řízení zajišťovací, nalézací a vykonávací, resp. exekuční. Zajišťovací řízení slouží k poskytnutí dočasné (prozatímní) ochrany ohrožených subjektivních práv. V nalézacím řízení je vydáváno rozhodnutí, které je pro strany řízení závazné a slouží k ochraně subjektivních práv a zájmů (práva a povinnosti stran jsou dána najisto). Cílem vykonávací řízení je pak faktickému vynucení soudem uložené povinnosti.⁶¹

Nalézací řízení pak dělíme na sporné a nesporné řízení.⁶² Pro sporné řízení je typický spor mezi účastníky řízení (jsou v kontradiktorním postavení), zásada dispoziční⁶³, zásada projednávací⁶⁴ a formální pojetí účastníků. Zatímco pro nesporné řízení je typický veřejný zájem na řízení, zásada oficiality⁶⁵, zásada vyšetřovací⁶⁶ a převážně materiální pojetí účastníků řízení⁶⁷.

Základním právním předpisem upravujícím civilní řízení je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále také jen „OSŘ“). Mezi další důležitý pramen civilněprocesního práva patří zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále také jen „ZŘS“). V ZŘS najdeme upravena nejenom nesporná řízení, ale i sporná řízení, které probíhají odlišným způsobem od klasického sporného řízení (tzn. jiná řízení).⁶⁸

⁶⁰ SVOBODA, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 2

⁶¹ tamtéž, s. 3

⁶² ŠLEJHAROVÁ, Markéta. Problematika diferenciacie sporného a nesporného řízení. Právní rozhledy, 2019, č. 9, s. 322

⁶³ Řízení je možno zahájit pouze na návrh některého z účastníků řízení. Účastníci řízení pak mohou s předmětem řízením disponovat.

⁶⁴ Účastníci řízení mají odpovědnost za zjištění skutkového stavu, tzn. mají povinnost tvrzení a povinnost důkazní a nesou břemeno tvrzení a důkazní.

⁶⁵ Řízení může být zahájeno i z moci úřední, bez jakéhokoli aktivního úkonu účastníků řízení. Účastníci řízení nemohou plně disponovat s předmětem řízení a v řízení může soud pokračovat i proti vůli účastníků.

⁶⁶ Soud nese odpovědnost za zjištění skutkového stavu.

⁶⁷ Účastensví vyplývá z hmotného práva. Výjimkou u některých nesporných řízení je návrhové řízení.

⁶⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 16

5.2 Řízení o vyživovací povinnosti mezi manžely

Řízení o vyživovací povinnosti mezi manžely se řídí OSŘ, jelikož toto řízení nenajdeme ve výčtu zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních⁶⁹. Jedná se o tzn. sporné řízení, jehož typické znaky jsou vymezeny v předchozí podkapitole.

5.1.1 Zahájení řízení a soudní poplatky

Jelikož se jedná o sporné řízení, je ovládáno zásadou dispoziční. K zahájení řízení je tak potřeba, aby oprávněný manžel podal návrh na zahájení řízení. V případě řízení o vyživovací povinnosti se tento návrh nazývá žalobou, která musí obsahovat obecné náležitosti dle § 42 odst. 4 OSŘ, tzn. jakému soudu je žaloba určena, kdo činí návrh na zahájení řízení, které věci se týká a co sleduje, a speciální náležitosti návrhu na zahájení řízení § 79 odst. 1 OSŘ. Žalobce pak je povinen připojit k žalobě i písemné důkazy. Řízení je zahájeno dnem, kdy soudu dojde žaloba⁷⁰.

K řízení v prvním stupni je dle § 9 odst. 1 OSŘ věcně příslušný okresní soud. Místní příslušnost je pak stanovena dle obecného soudu žalovaného (dle jeho bydliště).⁷¹ Účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný.⁷² Oba účastníci řízení si mohou zvolit právního zástupce, který je v řízení bude zastupovat, avšak není to povinnost.

Se zahájením soudního řízení je zpravidla spojeno zaplacení soudního poplatku. V případě řízení o stanovení vyživovací povinnosti mezi manžely je ale navrhovatel od soudního poplatku osvobozen.⁷³ Jedná se o osobní osvobození od soudního poplatku, které se vztahuje pouze na navrhovatele (tj. žalobce) v řízení o stanovení vyživovací povinnosti nebo v řízení o zvýšení vyživovací povinnosti. Dle tohoto ustanovení tedy není osvobozen ten, kdo podává žalobu na zrušení nebo snížení vyživovací povinnosti.⁷⁴

5.1.2 Průběh řízení

Po zahájení řízení postupuje soud tak, aby bylo ve věci co nejrychleji rozhodnuto. Dle § 114 odst. 1 OSŘ soud zkoumá, zda jsou splněny podmínky řízení, případně zda byly odstraněny vady v žalobě. Žalovanému je zaslána žaloba, aby se k ní mohl vyjádřit. V řízení se uplatní zásada projednávací, tzn. že účastníci řízení mají povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti a povinnost navrhnout důkazy k prokázání těchto skutečností, ale zároveň účastníci nesou břemeno tvrzení a také břemeno důkazní.

⁶⁹ Jediným řízením o vyživovací povinnosti, ve kterém se postupuje dle ZŘS, je řízení o vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti (jedná se o jedno z řízení ve věcech péče soudu o nezletilé).

⁷⁰ § 82 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ § 84 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁷² § 90 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁷³ § 11 odst. 2 písm. c) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁴ WALTR, Robert. Zákon o soudních poplatcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 55

Poté soud nařídí jednání ve věci, ke kterému předvolá účastníky řízení⁷⁵. V rámci jednání je pak prováděno dokazování. V řízení o stanovení vyživovací povinnosti mezi manžely soud nejprve zkoumá, zda jsou splněny předpoklady pro vznik vyživovací povinnosti. Až v případě, kdy jsou dány zákonné předpoklady, se soud zabývá rozsahem vyživovací povinnosti.

5.1.3 Rozhodnutí ve věci a náklady řízení

Ve věci samé se v řízení o stanovení vyživovací povinnosti rozhoduje rozsudkem⁷⁶. Dle § 163 OSŘ však tento rozsudek nepředstavuje překážku věci rozhodnutí *res iudicata*. Proto může v případě podstatné změny okolností být o vyživovací povinnosti mezi manžely znovu vedeno řízení a znovu o ní rozhodnuto.

Dle § 162 odst. 1 OSŘ jsou rozsudky odsuzující k plnění vyživovací povinnosti předběžně vykonatelné. Jedná se o tzn. předběžnou vykonatelnost obligatorní, ze zákona. Jedná se o případy, u kterých je dána naléhavost splnění soudem uložené povinnosti. Soud má povinnost dle § 160 odst. 4 OSŘ u rozsudků předběžně vykonatelných určit lhůtu k plnění od jejich doručení. Účastník řízení, který je zavázán k plnění povinnosti, je tímto způsobem srozuměn s tím, že jeho plnění není vázáno na právní moc rozsudku, ale na okamžik, kdy mu je takové rozhodnutí doručeno.⁷⁷ „*Je-li v rozsudku odsuzujícím k plnění výživného vázána povinnost k zaplacení nedoplatku na výživném na právní moc rozsudku, je rozhodující výrok tohoto rozsudku bez ohledu na předběžnou vykonatelnost vyplývající z § 162 odst. 1 písm. a) OSŘ.*“⁷⁸

V průběhu řízení si náklady platí sám účastník. Jde o primární povinnost platit náklady řízení, která se řídí zásadou zájmovou.⁷⁹ Při rozhodování o náhradě nákladů řízení se uplatní zásada úspěchu ve věci. Právo na náhradu nákladů řízení tak má ten účastník, který měl ve věci plný úspěch. V případě částečného úspěchu, se pak náhrada nákladů poměrně rozdělí nebo se náhrada nákladů nepřizná ani jednomu z účastníků.⁸⁰

V případě, že není vyživovací povinnost plněna dobrovolně, může se oprávněna osoba domáhat jejího splnění v rámci exekučního řízení podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), nebo v řízení podle části VI. OSŘ nazvané výkon rozhodnutí.

⁷⁵ § 115 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁶ § 152 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁷ SVOBODA, Karel a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 784

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2304 / 2007

⁷⁹ SVOBODA, Karel a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 685

⁸⁰ tamtéž, s. 692

5.1.4 Opravné prostředky

Odvolání patří mezi řádné opravné prostředky. Lze ho podat proti rozhodnutí soudu 1. stupně, a to do patnácti dnů ode dne, kdy bylo účastníkovi doručeno písemné vyhotovení rozhodnutí.⁸¹ Soud může odvolání odmítnout, vyhovět mu a změnit tak rozhodnutí, rozhodnutí zrušit a vrátit věc soudu k novému projednání a rozhodnutí, nebo může být rozhodnutí potvrzeno.⁸² Dovolání, které patří mezi mimořádné opravné prostředky, je nepřípustné ve věcech rodinného práva.⁸³

5.3 Alternativní řešení sporů

Při řešení sporů o vyživovací povinnosti mohou manželé využít i alternativní způsoby řešení sporů (alternative dispute resolution). Mezi nejčastější mimosoudní procesy řešení sporů patří mediace.⁸⁴

Právní úpravu mediace najdeme v zákoně č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů. V § 2 písm. a) tohoto zákona najdeme legální definici mediace jakožto *postupu při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody*. Mediace je tedy spíše neformální mimosoudní proces, který je založen na dobrovolnosti – strany sporu mají právo dobrovolně se rozhodnout, zda vůbec chtějí řešit svůj spor touto cestou, zda v již probíhající mediaci chtějí pokračovat nebo ji ukončit. Na rozdíl od soudního řízení zde není žádný soudce, který by o věci rozhodoval autoritativně, ale tzn. mediátor jakožto nezávislá a nestranná osoba, která má pomoci stranám sporu dojít ke společnému řešení.⁸⁵

V OSŘ je zakotvena povinnost soudu poučit účastníky soudního řízení o možném využití mediace, je-li to s ohledem na povahu věci vhodné.⁸⁶ Zároveň může soud nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin.⁸⁷

⁸¹ § 201 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁸² § 218 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁸³ Resp. ve věcech upravených v části druhé občanského zákoníku, je-li řízení o nich vedeno podle OSŘ a nejedná-li se o manželské majetkové právo.

⁸⁴ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. Zákon o mediaci. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s.4

⁸⁵ tamtéž, s. 11

⁸⁶ § 99 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ § 100 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

V případě, že se strany sporu mezi sebou dohodnou na řešení, uzavřou tzn. mediační dohodu.⁸⁸ Tato dohoda může být schválena soudem dle § 67 odst. 2 OSŘ. Soudem schválená dohoda má pak účinky pravomocného rozhodnutí soudu, tzn. je vykonatelná.⁸⁹

5.4 Rodinná mediace

Zákon o mediaci zakotvuje i pojem rodinné mediace, tzn. mediace v rodinných vztazích. Jde o speciální druh mediace, jelikož stranami sporu jsou členové rodiny. Nejčastější spory řešené v rodinné mediaci se týkají dětí (spory o výchovu, spory týkající se styku s dítětem, spory o výživném na děti), majetku (spory o vypořádání společného jmění manželů, spory o bydlení, spory o výživném) a jiné vztahové spory (spory mezi jednotlivými členy v rodině).⁹⁰

„Cílem rodinné mediace je stabilizace poměrů členů rodiny, nejčastěji rodičů a dětí. Dále též nabídnout komunikační prostor pro řešení rodinných konfliktů, a tím předcházet rodinným dysfunkcím. Cílem je rovněž zlepšit rodinné vztahy, přistoupit k nim odlišným způsobem a pomoci objasnit a odstranit problémy či nedorozumění. Důležité je naučit členy rodiny o svých problémech hovořit a snažit se nalézt společná řešení.“⁹¹

⁸⁸ § 7 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka, HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace, právní a sociální aspekty jejího poskytování. Právní rozhledy, 2013, č. 18, s. 618

⁹⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinná mediace. Bulletin advokacie, 2013, č. 6, s. 39

⁹¹ WESTPHALOVÁ, Lenka, HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace, právní a sociální aspekty jejího poskytování. Právní rozhledy, 2013, č. 18, s. 618

6 Judikatura okresních soudů týkající se vyživovací povinnosti mezi manžely

V této kapitole jsou popsány jednotlivé případy, které řešily okresní soudy. Na těchto případech je demonstrován postup obecných soudů při zkoumání předpokladů pro stanovení vyživovací povinnosti, při určení rozsahu vyživovací povinnosti (tzn. v jaké výši bude výživné poskytováno) a při zkoumání naplnění požadavku souladu vyživovací povinnosti s dobrými mravy.

První judikát se týká stanovení vyživovací povinnosti ve prospěch manžela (muže), ostatní se pak zabývají stanovením vyživovací povinnosti ve prospěch manželky (ženy). Většinou se jedná o případy, kdy již manželé nebydlí ve společné domácnosti a je zahájeno řízení o rozvodu manželství (ve věci však není při podání žaloby o výživné rozhodnuto). Soudy tak v případě, kdy přiznají vyživovací povinnost mezi manžely, stanoví, že povinnost hradit výživné je pouze do dne nabytí právní moci rozsudku o rozvodu.

6.1 Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. listopadu 2021

Žalobce se žalobou domáhal stanovení výživného v jeho prospěch jakožto manžela, a to ve výši 7 000 Kč měsíčně. V době podání žaloby byli účastníci řízení stále manželé. Manžel ve své žalobě uvedl, že manželé nemají zásadně stejnou životní úroveň. Manželé nesdílejí společnou domácnost, žalovaná se bez předchozí domluvy se žalobcem odstěhovala a nyní bydlí jinde a žalobci na výživu ničím nepřispívá. Žalobce podal návrh na rozvod, ale jelikož se nyní snaží domoci výživného po co nejdélní dobu, návrh na rozvod vzal zpět. Soud rozhodl o neúčinnosti zpětvzetí z důvodu nesouhlasu manželky, vůči čemuž se žalobce odvolal. O odvolání nebylo dosud rozhodnuto.

Žalobce v žalobě uvedl, že je v dlouhodobé pracovní neschopnosti a není si tak schopen zajistit ani své základní potřeby. Jeho příjem je pouze z dávek nemocenského pojištění, a to ve výši okolo 10 000 Kč měsíčně. Mezi jeho výdaje pak spadají náklady na bydlení ve výši 3 500 Kč měsíčně, vyživovací povinnost k nezletilému synovi manželů ve výši 3 400 Kč měsíčně. Z důvodu jeho špatného zdravotního stavu je pak nucen dojíždět na rehabilitace a na pravidelná vyšetření k lékaři, což ho vyjde na 2 100 Kč měsíčně. Na jídlo a na léky už mu v podstatě další finanční prostředky nezůstávají. Žalovaná pracuje ve školství a její čistý příjem představuje částku ve výši cca 24 000 Kč měsíčně.

Žalovaná manželka ve svém vyjádření k žalobě nesouhlasila s žalobou a se skutečnostmi v ní uvedenými. Uvedla, že stanovení vyživovací povinnosti vůči manželovi je v rozporu

s dobrými mravy a že manžel zjevně zneužívá svých práv dle § 8 NOZ⁹². Nesoulad s dobrými mravy spočívá dle manželky v tom, že manžel se k ní v průběhu jejich manželství choval velmi hrubě a vulgárně, vyhrožoval jí a jejich společnému synovi ublížením na zdraví, často po ní křičel a na veřejnosti jí urážel. Žalovaná se ze společné domácnosti odstěhovala potom, co jí žalobce dělal naschvály, týral ji a choval se hrozně, např. vypínal topení v celém domě, zastavil přívod vody do domu, vypínal domácí spotřebiče atd. Žalovaná se kvůli tomuto chování žalobce obrátila na magistrát a žalobce byl ve správním řízení uznán vinným z několika přestupků. Dále byl žalobce žalované několikrát nevěrný, což sám žalobce uvedl v rámci opatrovnického řízení o stanovení výživného na syna účastníků řízení. Žalobce navíc neustále žalované posílá a sděluje prostřednictvím sociálních sítí a SMS zpráv informace o jeho intimním životě s milenkou. Dále také vytvořil fiktivní uznání dluhu u notáře, na základě kterého pak podal návrh na zahájení exekuce. V rámci exekuce pak byl postižen účet žalované a její nemovitost. Žalovaná tak je nucena platit výdaje na právní zastoupení, aby byla exekuce zastavena, což jí stálo i spoustu psychických sil. Žalobce poté sám na sebe podal návrh na zahájení insolvenčního řízení a návrh na povolení oddlužení, přičemž v návrhu uvedl právě tyto fiktivní pohledávky. Žalovaná podala na žalobce trestní oznámení a ten je nyní stíhán pro trestný čin zpronevěry a podvodu.

V případě, že by soud neshledal rozpor s dobrými mravy, uvedla žalovaná, že přestože již nebydlí ve společném domě (rodinný dům je ve společném jmění manželů), hradí veškeré náklady, které s ním souvisí. Odstěhovala se z obavy domácího násilí a z důvodu neustálého tlaku a stresu ze strany žalobce. Žalovaná také uvedla, že žalobce pravidelně neplatí výživné na svého syna, která bylo nakonec odvolacím soudem stanoveno ve výši 2 400 Kč.

K jednání před soudem se žalobce nedostavil z důvodu jeho špatného zdravotního stavu (bez jakéhokoli potvrzení od lékaře). Žalobce souhlasil, aby soud rozhodl v jeho nepřítomnosti.

Soud na základě provedených důkazů došel k závěru, že manželství účastníků stále trvá, přestože již běží řízení o rozvod manželství. Žalované prokázala veškerá svá tvrzení důkazy.

Předpokladem pro stanovení vyživovací povinnosti mezi manžely je soulad s dobrými mravy dle § 2 odst. 3 NOZ. „Dle zásady vyjádřené v ustanovení § 96 odst. 2 zákoně o rodině platilo, že výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy. Tato zásada se uplatnila při rozhodování o výživném v případě, kdy povinná osoba namítala, že tato podmínka pro přiznání výživného není splněna. Nový občanský zákoník, tj. zákon č. 89/2012 Sb., o. z. ve znění pozdějších předpisů, tuto zásadu výslovně nepřevzal. Při aplikaci hlediska dobrých mravů

⁹² „Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.“

je tak nutno vyjít z obecné zásady soukromého práva, definované v ustanovení § 2 odst. 3 o. z., dle které výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění. Rovněž je možné se opřít i o ustanovení § 8 o. z., dle kterého zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany. Skutečnost, že obecná zásada vyjádřená v § 2 odst. 3 o. z. je použitelná při rozhodování o výživném a je nutno ji výkladově postavit na roveň dříve platnému ustanovení § 96 odst. 2 ZR, potvrdil i Ústavní soud ve svém usnesení č. j. III. ÚS 96/16-1, ve kterém se sice zabýval otázkou výživného nikoli na manžela, nýbrž na zletilé dítě, kterou je ale možno dle názoru soudu aplikovat i v daném případě.“⁹³

Pro posouzení, zda je stanovení vyživovací povinnosti v souladu s dobrými mravy je dle soudu zásadní skutečnost, jak se chová osoba oprávněná k osobě povinné výživným. Manžel, který se domáhá výživného, se musí k druhému manželovi chovat v souladu s dobrými mravy, tzn. musí se chovat tak, jak by se choval plně rozumově a volně vyspělý člověk, který je schopný posoudit význam i následky svého chování.

Soud má za to, že samotná nevěra v průběhu manželství je v rozporu s dobrými mravy, jelikož porušuje povinnost manžela být věrný druhému. V tomto konkrétním případě ale bylo prokázáno mnohem více chování žalobce, které bylo v rozporu s dobrými mravy – vulgární jednání s žalovanou, projevování neúcty, neustálé urážení a vyhrožování újmou na zdraví nejen žalované, ale i jejich společnému dítěti.

Žaloba tak byla zamítnuta pro rozpor stanovení vyživovací povinnosti s dobrými mravy. Soud se proto již dále nezabýval výší výživného. Z důvodu neúspěchu žaloby pak soud rozhodl, že náklady řízení bude hradit žalobce.⁹⁴

6.2 Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 11. října 2021

Žalobkyně se žalobou domáhala stanovení vyživovací povinnosti pro manželku ve výši 15 000 Kč měsíčně od zahájení řízení. Manželství žalobkyně a žalovaného v den podání žaloby stále trvalo a manželé společně mají jednu dceru. Žalovaný je zaměstnán jako řidič kamionové dopravy a pracuje vždy 14 dní v kuse a poté má 14 dní volno. Po neshodách mezi manžely se žalovaný v listopadu roku 2020 sám odstěhoval ze společné domácnosti. Žalobkyně v žalobě uvedla, že životní úroveň manželů byla celkem vysoká, celá rodina často jezdila na různé dovolené a výlety, jak po České republice, tak do zahraničí. Po odchodu žalovaného zůstal

⁹³ Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. listopadu 2021, sp. zn. 110 C 204 / 2021, body 17 - 18

⁹⁴ Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. listopadu 2021, sp. zn. 110 C 204 / 2021

jediným příjmem žalobkyně její invalidní důchod, který ji nezajišťuje stejnou životní úroveň, jakou má nyní její manžel. Žalovaný odmítá žalobkyni jakýmkoli způsobem přispívat.

Soud se nejdříve pokoušel vyřešit případ smírnou cestou. Při jednání o smíru byla žalobkyně ochotna vzít žalobu zpět co do částky 9 000 Kč, s tím, že stále trvá stanovení vyživovací povinnosti ve výši 6 000 Kč měsíčně.

Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě uvedl, že vzhledem k jeho finanční situaci není schopen platit manželce výživné. Žalovaný je nucen platit výživné na tři děti a dále také splácí hypotéku, kterou mají společně s žalobkyní. Navíc přenechal společnou rodinnou domácnost žalobkyni a sám se musel přestěhovat do pronajatého bytu.

U téhož soudu bylo také zahájeno řízení o rozvod manželství. V tomto řízení oba manželé uvedli, že souhlasí s rozvodem, jelikož je manželství nenávratně rozvráceno. Dle žalobkyně za rozvrat manželství může nevěra ze strany manžela, jeho výbušná povaha a slovní napadání. Ve věci dosud nebylo rozhodnuto.

Žalobkyni byla svěřena do péče dcera a žalovanému byla stanovena vyživovací povinnost ve výši 5 000 Kč měsíčně. Dalším příjmem žalobkyně je výše uvedený invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně ve výši necelých 15 000 Kč měsíčně. Žalobkyně vzhledem ke svému postižení není schopna pracovat. Dále žalobkyně pobírá příspěvek na mobilitu, ke kterému ale soud nepřihlížel, jelikož příspěvek pokrývá zvýšené výdaje spojené se zhoršeným zdravotním stavem žalobkyně. Žalobkyně má ve své péči ještě syna z předchozího vztahu, na jehož výživu přispívá jeho otec částku ve výši 3 000 Kč měsíčně.

Žalovaný má průměrný měsíční příjem cca 55 000 Kč. Mezi jeho výdaje patří výživné ke třem dětem celkem ve výši 15 000 Kč. Nájemné včetně poplatků za služby činí 10 000 Kč. Soud považoval tyto náklady za odůvodněné, jelikož se vztahy mezi žalovaným a žalobkyní vyostřily a společné bydlení nebylo v dané situaci nadále možné. Navíc žalovaný přenechal plně vybavenou domácnost žalobkyni a sám tak má právo bydlet ve slušně zařízeném bytě. Dále žalovaný splácí hypoteční úvěr měsíčními splátkami ve výši 9 500 Kč. Žalovanému po odečtení nezbytných nákladů tak zbývá částka ve výši cca 19 000 Kč. Žalobkyni zůstává částka cca 12 000 Kč.

Soud výši výživného vypočítal tak, že sečetl částky, které žalovanému a žalobkyni zbyly po odečtení nezbytných výdajů (tj. 31 000 Kč) a tuto částku rozdělil na půl mezi žalovaného a žalobkyni (tzn. na každého případně cca 15 000 Kč), tak aby měli manželé zásadně stejnou životní úroveň. Žalovaný je tak povinen žalobkyni platit výživné ve výši 3000 Kč. Soud vzal v potaz, že žalovaný má nyní vyšší náklady na vybavení nové domácnosti a má náročnější zaměstnání. Tím, že se žalovaný odstěhoval ze společné domácnosti a manželé tak mají vyšší

náklady na vedení dvou oddělených domácností, je zřejmé, že životní úroveň obou manželů se mohla snížit. Soud ve svém rozhodnutí zkoumal i soulad s dobrými mravy. V průběhu dokazování nezjistil žádné okolnosti, pro které by bylo výživné v rozporu s dobrými mravy.⁹⁵

6.3 Rozsudek Okresního soudu v Třebíči ze dne 18. října 2021

Žalobkyně se žalobou v tomto řízení domáhala stanovení vyživovací povinnosti v její prospěch jakožto manželky ve výši 10 000 Kč měsíčně. Manželství žalobkyně a žalovaného k dni podání žaloby stále trvalo. Společně manželé bydleli cca pět let, problémy v manželství však byly již od počátku. Žalovaný se neustále choval k manželce hrubě, byl agresivní a vulgární. Dokonce žalovaný manželku i fyzicky napadl (kopance do hlavy, žeber, zlomenina žebra atd.), a to pouze několik dnů po uzavření sňatku. Incident řešila policie a manžel byl vykázán ze společné domácnosti na deset dní. Fyzické napadání ze strany manžela se několikrát opakovalo, pokaždé následovalo vykázání ze společného obydlí. Manželé se před cca půl rokem rozhodli, že spolu nebudou sdílet společnou domácnost. Od této doby žalovaný nepřispívá manželce ničeho na provoz domácnosti. Manželství bylo rozvedeno 23.7.2021.

Žalovaný se živí jako řidič kamionu. Během pracovního týdne pobývá mimo domov a domů se vrací až na víkendy. Jeho průměrný měsíční příjem se pohybuje okolo 45 000 Kč. Poté, co byl nucen se odstěhovat, si pronajmul pokoj u svého přítele, za který platil nájemné ve výši 5 000 Kč. Tam bydlel necelé tři měsíce, pak si pronajal menší byt v Brně, za který je povinen platit nájemné spolu se zálohami ve výši cca 12 000 Kč měsíčně. Mezi jeho další výdaje patří měsíční splátky úvěrů v celkové výši 15 000 Kč.

Žalobkyně je invalidní důchodkyně I. stupně. Pobírá pouze invalidní důchod ve výši necelých 4 500 Kč měsíčně, žádný jiný příjem nemá a je zapsána na úřadu práce (avšak v pracovní neschopnosti). Žalobkyně bydlí v domě své dcery, které nemusí platit nájemné, ale pouze zálohy na energie, vodu a topení ve výši cca 4 200 Kč. Žalobkyně nevlastní žádný nemovitý majetek či movitý majetek větší hodnoty. Žalobkyně má dvě dcery a jednoho syna (všechny s jiným partnerem), kteří jí z důvodu její špatné finanční situace přispívají na jídlo, hradí za ni léky apod.

Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě uvedl, že nemovitost, ve které nyní žalobkyně bydlí, koupil on a poté ji daroval dceři žalobkyně (zároveň bylo zřízeno věcné břemeno bezplatného užívání ve prospěch obou manželů). Dle žalovaného je manželka neustále pod vlivem alkoholu a celé dny tráví se svým mladým milencem, se kterým je mu nevěrná.

⁹⁵ Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 11. října 2021, sp. zn. 14 C 262 / 2020

Žalovaný byl obžalován ze zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Během trestního řízení byla nakonec v srpnu 2021 mezi ním a státním žalobcem uzavřena dohoda o vině a trestu a žalovaný byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 24 měsíců, jehož výkon byl podmíněčně odložen na zkušební dobu v trvání 30 měsíců.

Soud po provedeném dokazování zjistil, že životní úroveň manželů není na stejné úrovni. Žalovaný namítal, že z důvodu nevěry žalobkyně, je stanovení vyživovací povinnosti v rozporu s dobrými mravy. Soud však uvedl, že tvrzení o nevěře manželky nejsou ničím podložena. Naopak sám žalovaný při výslechu u policie uvedl, že krátce po uzavření sňatku s žalobkyní byl nevěrný. Dále vzal soud v potaz to, že žalovaný manželku několikrát fyzicky napadl, dokonce byl za to i pravomocně odsouzen v trestním řízení. Z toho důvodu má soud námitku rozporu s dobrými mravy žalovaného za zcela irrelevantní.

Příjmy žalovaného se pohybují okolo 45 000 Kč, zatímco příjmy žalobkyně pouze okolo 5 000 Kč. Při stanovení výše výživného soud dále vzal v potaz náročnost zaměstnání žalovaného, zdravotní situaci žalobkyně a fakt, že žalobkyně nedodrжуje stanovený léčebný režim, jelikož nadále kouří. Za důležitou otázku považoval soud i bydlení obou účastníků. Žalobkyně bydlí v rodinném domě, který původně koupil žalovaný za své výlučné finanční prostředky, a hradí pouze inkaso, zatímco žalovaný byl nucen si pronajmout byt, za který musí platit nájemné, a zároveň splácí i úvěry, které vznikly za dobu trvání manželství.

Soud po provedeném dokazování a hodnocení důkazů došel k závěru, že žalovaný je povinen uhradit žalobkyni výživné ve výši 5 000 Kč měsíčně, a to od doby podání žaloby do doby rozvodu manželství.⁹⁶

6.4 Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 14. prosince 2021

Žalobkyně se žalobou domáhala stanovení vyživovací povinnosti ve výši 2 500 Kč měsíčně v její prospěch jakožto manželky. Manželství mezi účastníky v době podání žaloby stále trvalo. Žalobkyně se z důvodu neustálých hádek s manželem odstěhovala ze společné domácnosti.

Žalobkyně je na rodičovské dovolené a pobírá pouze rodičovský příspěvek ve výši 8 150 Kč měsíčně. Dále pobírá příspěvky na děti ve výši 900 Kč a 800 Kč měsíčně. Před epidemií covidu-19 si přivydělávala brigádou v obchodě.

Žalovaný si měsíčně vydělá cca 24 000 Kč měsíčně. Mezi jeho výdaje zařadil splátku stavebního úvěru ve výši 3 300 Kč, splátku úvěru ve výši 6 000 Kč, výživné na dítě, které má

⁹⁶ Rozsudek Okresního soudu v Třebíči ze dne 18. října 2021, sp. zn. 7 C 94 / 2021

společně s žalobkyní, ve výši 2 600 Kč, výživné na dítě, které má z předchozího manželství, ve výši 6 000 Kč. Dále platí zálohy na energie a vodu celkově ve výši 3 000 Kč měsíčně.

Žalobkyně se domáhala stanovení vyživovací povinnosti zpětně od listopadu 2020. Soud v odůvodnění uvedl s odkazem na § 922 odst. 1 NOZ, že výživné lze přiznat pouze ode dne zahájení soudního řízení. V této části tak soud žalobu zamítl.

Při stanovování výše výživného vzal soud v potaz odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného a schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného dle § 913 odst. 1 NOZ. Výživné pro nezletilé děti a přídatky na děti nebral soud v potaz, jelikož se jedná o příjmy, kterou jsou určeny pouze na potřeby dětí. Oba účastníci hradí část splátek úvěrů uzavřených za dobu trvání manželství. Aby měli oba manželé stejnou životní úroveň, určil soud vyživovací povinnost ve prospěch manželky ve výši 2 500 Kč měsíčně (ode dne podání žaloby do dne právní moci rozsudku o rozvodu manželství).⁹⁷

6.5 Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. ledna 2022

Žalobkyně se žalobou domáhala stanovení výživného ve prospěch jí jakožto manželky ve výši 11 000 Kč měsíčně. V žalobě uvedla, že manželství mezi ní a žalovaným ke dni podání žaloby stále trvá, ale od dubna roku 2021 nežijí manželé ve společné domácnosti, a to z důvodu mimomanželského poměru žalovaného. Žalovaný tvrdil, že společnou domácnost opustit nechtěl, ale byl manželkou vystěhován.

Manželka v současné době nepracuje z důvodu zdravotního omezení, je tak vedena na úřadu práce a pobírá podporu v nezaměstnanosti okolo 7 000 Kč měsíčně a také příspěvek na bydlení ve výši necelých 4 500 Kč měsíčně. Její nezbytné měsíční náklady se skládají z nájemného a dalších poplatků za služby ve výši cca 8 000 Kč. V domácnosti bydlí sama, nevlastní žádnou nemovitost, její úspory jsou dle jejích slov pouze na její pohřeb.

Manžel má čistý průměrný měsíční příjem ve výši okolo 27 300 Kč. Bydlí s přítelkyní, které měsíčně přispívá 5 000 Kč na bydlení a jídlo. Dále posílá měsíčně částku ve výši 3 500 Kč své matce, která je již v důchodu, a částku ve výši cca 1 500 Kč na své životní pojištění, důchodové spoření apod. Žalovaný si také odkládá každý měsíc částku ve výši 2 600 Kč na investiční spořicí účet. Žalovaný byl před podáním žaloby ochotný platit manželce výživné ve výši 6 000 Kč měsíčně.

Při dokazování byly prokázány všechny předpoklady pro stanovení vyživovací povinnosti ve prospěch manželky – existence manželského vztahu mezi žalobkyní a

⁹⁷ Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 14. prosince 2021, sp. zn. 5 C 153 / 2021

žalovaným, nestejná životní úroveň manželů a soulad poskytování výživného s dobrými mravy. Při stanovení rozsahu výživného vycházel soud z § 913 odst. 1 NOZ. Soud zhodnotil, že žalobkyně je vzhledem k jejímu nepříznivému zdravotnímu stavu nyní bez práce, ale řádně plní povinnosti uchazeče o zaměstnání a je momentálně odkázána pouze na příspěvek v nezaměstnanosti a další sociální dávky. Za nezbytný výdaj žalovaného soud při stanovení výše výživného nepovažoval investiční spoření, které navíc žalovanému tvoří zisk, a nepřihlížel tak k němu při hodnocení majetkových poměrů žalovaného. Aby tak manželé měli stejnou životní úroveň přiznal soud žalobkyni výživné ve výši 8000 Kč měsíčně. Společně s podporou v nezaměstnanosti a příspěvku na bydlení bude měsíční příjem žalobkyně necelých 19 000 Kč, což by mělo pokrýt její měsíční náklady na bydlení a další nezbytné potřeby. Žalovanému naopak po odečtení jeho nezbytných výdajů zůstane částka ve výši 17 500 Kč, ze které je schopný platit výživné žalobkyni ve výši 8000 Kč. Ve zbývající části žalobu soud zamítl jako neodůvodněnou.⁹⁸

6.6 Rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 30. září 2021⁹⁹

Žalobkyně jakožto manželka se žalobou domáhala o stanovení výživného v její prospěch. Žalobkyně a žalovaný byli ke dni podání žaloby manželé. Společně mají jednoho syna, který je nyní ve výlučné péči žalobkyně. Žalovaný oznámil žalobkyni, že se chce nechat rozvést a opustil společnou domácnost. Žalobkyně tak zůstala na syna a na domácnost sama. Jejím jediným příjmem je nyní rodičovský příspěvek, žádný hodnotnější majetek (ať už movitý či nemovitý) nevlastní. Žalobkyně se synem bydlí v domě jejích rodičů a latím jim měsíčně nájemné a zálohy za energie. Žalovaný je naopak velmi bohatý. Je vlastníkem několika zbraní, dronu, jízdního kola, elektrokola, karavanu, motorčky BMW, automobilu Jeep a Fiat. Žalovaný podniká jako osoba samostatně výdělečná a zároveň je vlastníkem podílu o velikosti 100 % ve společnosti s ručením omezením. Má vysokoškolské vzdělání a jeho plat je nadprůměrný. Žalobkyně má tak za to, že životní úroveň manželů není zásadně stejná. Z tohoto důvodu se domáhá stanovení výživného.

Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě uvedl, že syn již chodí alespoň na některé dny v týdnu do školky. Žalobkyně tak má možnost najít si práci alespoň n částečný úvazek. Žalovaný tam má za to, že žalobkyně nemá větší příjmy ze svého vlastního rozhodnutí. Majetek, který uvedla ve své žalobě žalobkyně, není tak hodnotný, jak si žalobkyně myslí. Motorka i automobil je nepojízdný. Zbraně nejsou ve vlastnictví žalovaného, ale používá je při své práci.

⁹⁸ Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. ledna 2022, sp. zn. 112 C 374 / 2021

⁹⁹ Tento rozsudek je na rozdíl od ostatních rozsudků uvedených v této kapitole anonymizován i do výše jednotlivých částek, proto zde nejsou uvedeny.

Elektrokolo získal od své matky darem. Společnost, ve které má 100 % podíl již pět let nevykonává žádnou činnost. Žalovaný je sice zapsaný v živnostenském rejstříku, ale nyní sám nepodniká. Je zaměstnaný jako výrobní manažer. Jeho měsíční výdaje se skládají z placení výživného nezletilému synovi, nájemného, záloh na energie, leasingu na automobil značky Škoda, úrazového pojištění, nákladů na dopravu do zaměstnání, léky a potraviny. Zároveň splácí hypoteční úvěr, který mají společně s žalobkyní. Dle žalovaného tak není v jeho možnostech platit žalobkyni výživné.

Při jednání u soudu uvedla žalobkyně, že již ukončila rodičovskou dovolenou a je nyní zaměstnána jako koordinátorky společenských akcí. Žalovanému se v mezidobí narodila dcera a nyní vede domácnost se svou novou partnerkou, která je v z důvodu platební neschopnosti v insolventi. Žalovaný tak hradí většinu nákladů v nové domácnosti. Žalobkyně mu neumožňuje osobní setkávání s jejich synem. Manželství žalovaného a žalobkyně bylo již pravomocně rozvedeno.

Soud v odůvodnění rozhodnutí uvedl následující: *„Pokud jde o shodnou hmotnou a kulturní úroveň manželů, tuto nelze chápat izolovaně ve smyslu dokonalé rovnováhy v příjmech a výdajích obou z manželů, tedy určitou nerovnost lze připustit, ovšem do té míry, kdy taková nerovnost nezakládá zjevnou disproporci v jejich životní úrovni bez ohledu na to, zda jsou schopni sami své hmotné a kulturní potřeby individuálně uspokojovat.“*¹⁰⁰

Soud po provedeném dokazování a hodnocení důkazů dospěl k závěru, že nárok žalobkyně na výživné od doby podání žaloby do doby pravomocného rozsudku o rozvodu manželství je oprávněný. Žalovaný byl v této době schopen platit žalobkyni výživné tak, aby zajistil zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň obou manželů. Životní úroveň manželů se výrazně lišila v příjmové a výdajové části. Co se týče argumentů žalovaného, že žalobkyně si mohla i v době trvání rodičovské dovolené přivydělávat brigádou a nebo prací na částečný úvazek, uvedl soud, že tento požadavek žalovaného nemůže obstát, jelikož žalobkyně plnila své rodičovské povinnosti tím, že se v rámci rodičovské dovolené osobně starala o jejich společného syna (v rozhodné době mladšího tří let).

Soud rozhodl, že žalovaný má tak zaplatit výživné za dobu ode dne podání žaloby do dne pravomocného rozhodnutí o rozvodu manželství. Tento dluh má splácet ve formě měsíčních splátek. Soud také uvedl, že výživné mezi manžely na rozdíl například od výživného pro nezletilé dítě nelze přiznat zpětně.

¹⁰⁰ Rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 30. září 2021, sp. zn. 8 C 32 / 2020, bod 17

Co se týče nákladů řízení, soud nepřiznal žalobkyni náhradu nákladů řízení, jelikož žalobkyně nesplnila povinnost zaslat žalovanému tzn. předžalobní kvalifikovanou výzvu nejméně 7 dní před podáním žaloby dle § 142 odst. 1¹⁰¹ ve spojení s § 142a odst. 1¹⁰² OSŘ. Soud neshledal žádné důvody zvláštního zřetele hodné, pro které by měl žalobkyni uznat náhradu nákladů i bez nesplnění této povinnosti.

Z důvodu, že žalobkyně byla osvobozena dle § 11 odst. 2 písm. c) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, od placení soudního poplatku, přešla poplatková povinnost na neúspěšného žalovaného.¹⁰³¹⁰⁴

¹⁰¹ „Účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl.“

¹⁰² „Žalobce, který měl úspěch v řízení o splnění povinnosti, má právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému, jen jestliže žalovanému ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu výzvu k plnění.“

¹⁰³ § 2 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴ „Je-li navrhovatel v řízení od poplatku osvobozen a soud jeho návrhu vyhověl, zaplatí podle výsledku řízení poplatek nebo jeho odpovídající část žalovaný, nemá-li proti navrhovateli právo na náhradu nákladů řízení nebo není-li též od poplatku osvobozen. Tuto povinnost však žalovaný nemá v řízení o rozvod nebo o neplatnost manželství nebo o určení, zda tu manželství je či není. Tuto povinnost nemá žalovaný též v řízení o zrušení, neplatnosti nebo o určení, zda tu registrované partnerství je či není.“

7 Statistika pravomocných rozhodnutí soudů v řízení o vyživovací povinnosti mezi manžely

Ministerstvo spravedlnosti České republiky vydává každoročně Statistický přehled soudních agend¹⁰⁵, ve kterém můžeme najít přehled o pravomocných rozhodnutích soudů (krajských a okresních) v občanskoprávních věcech podle druhů sporu za daný rok a také porovnání s minulými roky. Do dne odevzdání mé diplomové práce jsou zatím zveřejněna pouze data do roku 2020.

To, co platí u téměř všech řízení týkajících se rodinného práva, je, že každoročně klesá počet pravomocných rozhodnutí v dané věci.

7.1 Porovnání stanovení výživného pro manželku a pro manžela

Vyživovací povinnost ve prospěch manželky (ženy) byla stanovena v roce 2014 v 869 případech, v roce 2015 v 743 případech, v roce 2016 v 636 případech, v roce 2017 v 512 případech, v roce 2018 v 422 případech, v roce 2019 v 385 případech a v roce 2020 v 280 případech.¹⁰⁶

Vyživovací povinnost ve prospěch manžela (muže) byla stanovena v roce 2014 v 46 případech, v roce 2015 v 37 případech, v roce 2016 v 26 případech, v roce 2017 v 21 případech, v roce 2018 v 29 případech, v roce 2019 v 14 případech a v roce 2020 v 21 případech.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Přehled zpracovává oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR na základě statistických údajů soudů.

¹⁰⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v občanskoprávních věcech podle druhů sporů [online]. cslav.justice.cz, 16. června 2021 [cit. 26. února 2022]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1828708&id4=html&id5=7dea05bb71fc729a555fca6dc50a9c7c&id6=null>.

¹⁰⁷ tamtéž

Dle dat uvedených výše je zcela jasné, že převažují pravomocná rozhodnutí o stanovení vyživovací povinnosti ve prospěch manželky (ženy). Jedním z důvodů nejspíše bude rozdělení sociálních rolí v manželství a v rodině, kdy manželka se stará zpravidla o domácnost a o děti, což ji svým způsobem limituje v kariérním růstu nebo pro ni není kariérní růst zásadní a upřednostňuje péči o rodinu nad svými ambicemi, a manžel zpravidla rodinu finančně zabezpečuje (samozřejmě se jedná o jakýsi stereotyp, který neplatí ve všech rodinách). Dalším důvodem může být i rozdíl mezi průměrnými platy u mužů a žen celkově.¹⁰⁸

7.2 Porovnání s četností institutu výživného mezi rozvedenými manžely

Vyživovací povinnost ve prospěch rozvedené manželky (ženy) byla stanovena v roce 2014 v 265 případech, v roce 2015 v 209 případech, v roce 2016 v 158 případech, v roce 2017 v 96 případech, v roce 2018 v 94 případech, v roce 2019 v 77 případech a v roce 2020 v 69 případech.¹⁰⁹

Vyživovací povinnost ve prospěch rozvedeného manžela (muže) byla stanovena v roce 2014 v 19 případech, v roce 2015 v 16 případech, v roce 2016 ve 12 případech, v roce 2017 v 6 případech, v roce 2018 v 8 případech, v roce 2019 ve 2 případech a v roce 2020 ve 2 případech.¹¹⁰

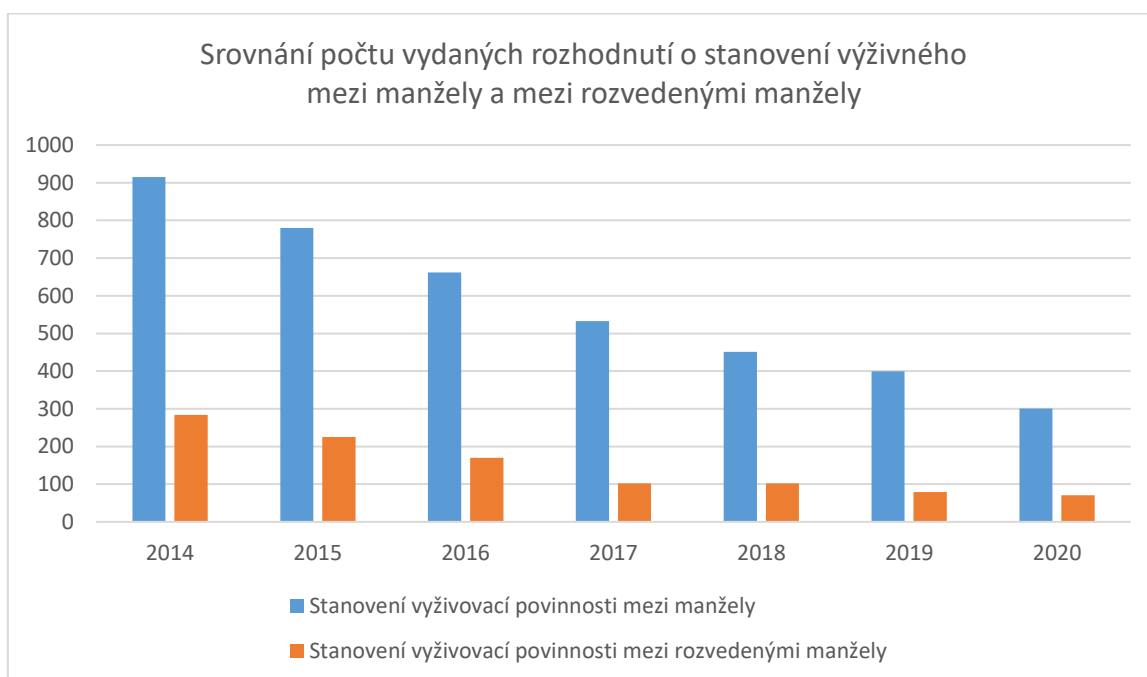
¹⁰⁸ Český statistický úřad. Ženy a muži v datech 2020 [online]. czso.cz, 1. prosince 2020 [cit. 25. února 2022]. 59 s. Dostupné na <https://www.czso.cz/documents/10180/151439704/30000420.pdf/5f24abfc-dbb8-4be6-98f6-1d9acff33e56?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dcoin%2Bmaster%2Bgame%257C%2520Bityard.com%2BFree%2BBonus%26_3_delta%3D20%26_3_resetCur%3Dfalse%26_3_cur%3D1558%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue>.

¹⁰⁹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v občanskoprávních věcech podle druhů sporů [online]. cslav.justice.cz, 16. června 2021 [cit. 26. února 2022]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1828708&id4=html&id5=7dea05bb71fc729a555fca6dc50a9c7c&id6=null>.

¹¹⁰ tamtéž

Rozdíl mezi počtem pravomocných rozhodnutí o stanovení vyživovací povinnosti ve prospěch rozvedené manželky a ve prospěch rozvedeného manžela je opět zcela zřejmý.

Zajímavé je ale porovnání pravomocných rozhodnutí o stanovení vyživovací povinnosti mezi manžely a pravomocných rozhodnutí o stanovení vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. Zde můžeme vidět, že podstatně více rozhodnutí se týká vyživovací povinnosti mezi manžely. To může být dáno faktem, že u vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely je potřeba splnit více zákonných předpokladů pro její stanovení soudem.¹¹¹ Dále je třeba vzít v potaz, že v případech tzn. smluveného rozvodu (tj. rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu) je třeba, aby se manželé dohodli na majetkovém vypořádání¹¹² (tj. úprava majetkových poměrů, bydlení a výživného pro dobu po rozvodu), proto již často vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely není řešena soudem.¹¹³

¹¹¹ § 760 - § 763 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹² § 757 odst. 1 písm. c) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 113

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala institutem vyživovací povinnosti mezi manžely. V první kapitole jsem se věnovala vyživovací povinnosti obecně, abych nastínila její podstatu. Zabývala jsem se aktuální právní úpravou vyživovací povinnosti, kterou nenalezneme pouze v novém občanském zákoníku, ale i v jiných právních předpisech. Dále jsem zkoumala definici vyživovací povinnosti a výživného, jelikož tyto dva právní pojmy nemají svou legální definici uvedenou v zákoně. A poté jsem uvedla jednotlivé druhy vyživovací povinnosti, které taxativně vymezuje český právní řád.

Ve druhé kapitole jsem se již zaměřila na vyživovací povinnost mezi manžely. Vzhledem k tomu, že vyživovací povinnost mezi manžely je součástí manželského majetkového práva snažila jsem se vymezit vztah vyživovací povinnosti mezi manžely, povinností hradit náklady společné domácnosti a společného jmění manželů. Na základě provedené analýzy jsem dospěla k závěru, že jde o samostatné nezávislé právní instituty a z nich vyplývající právní nároky, které mohou být uplatněny souběžně. Zároveň v otázce vztahu vyživovací povinnosti mezi manžely a společného jmění manželů je důležité, jaký režim společného jmění manželů mezi sebou manželé mají. O pravé vyživovací povinnosti mezi manžely lze tak hovořit pouze u společného jmění manželů v modifikovaném režimu (režim modifikovaný či nahrazený smlouvou či rozhodnutím soudu). Také jsem se zabývala jednotlivými předpoklady vyživovací povinnosti mezi manžely, kterými jsou existence manželského vztahu, nestejná životní úroveň manželů a soulad s dobrými mravy. Na závěr jsem se zabývala použitím společných ustanovení o výživném na institut vyživovací povinnosti mezi manžely.

V dalších kapitolách jsem se pak postupně věnovala rozsahu a určení výše výživného mezi manžely, změnou výživného při podstatné změně poměrů a zánikem vyživovací povinnosti mezi manžely. Porovnávala jsem také předpoklady vyživovací povinnosti mezi manžely a mezi rozvedenými manžely, kterých je podstatně více.

V závěru své práce jsem se zabývala řízením o vyživovací povinnosti mezi manžely a možnostmi využití rodinné mediace při řešení sporu o výživné. Dále jsem se pokusila na vybraných soudních rozhodnutích poukázat, jak soudy aplikují právní úpravu na konkrétní situace, dle jakých kritérií určují rozsah vyživovací povinnosti a jak zkoumají soulad stanovení výživného s dobrými mravy, resp. kdy už stanovení vyživovací povinnosti v souladu s dobrými mravy nebude.

V poslední kapitole jsem pak provedla analýzu statistiky pravomocných rozhodnutí v řízení o vyživovací povinnosti mezi manžely a mezi rozvedenými manžely. Na datech se

ukázalo, že soudy se v převážné většině zabývají stanovením výživného ve prospěch manželky a také je daleko více řízení o stanovení vyživovací povinnosti mezi manžely než řízení o stanovení vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. Tyto skutečnosti jsem se pokusila odůvodnit.

Cílem mé diplomové práce bylo provést analýzu právní úpravy institutu vyživovací povinnosti mezi manžely, určit její zákonné předpoklady, její rozsah, změnu a zánik. Dále také pak demonstrovat teoretické poznatky na soudních rozhodnutích.

Za sebe mohu říct, že právní úpravu institutu vyživovací povinnosti mezi manžely hodnotím pozitivně. Je pro mě důležité, že se tímto institutem (spolu s dalšími) snaží zákonodárce nastavit co možná „nejrovnější“ postavení mezi manžely a chránit tak slabší stranu. Zároveň je pro stanovení výživného důležitý předpoklad souladu vyživovací povinnosti s dobrými mravy tak, aby tohoto institutu nebylo naopak zneužíváno. Dle mého názoru by bylo lepší, kdyby se více sporů o výživné mezi manžely podařilo vyřešit v rámci rodinné mediace, zejména u manželů, kteří mají společné děti. Avšak chápu, že u manželů, kteří se chtějí i rozvést, je uzavření jakékoli společné dohody téměř nemožné.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a komentáře:

1. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, 1250 s.
2. ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek II (§ 655 až 975). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 731 s.
3. MELZER, Filip, TĚGL Petr. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, 2009 s.
4. HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. České rodinné právo. 2. opr. a dopl. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 384 s.
5. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, 355 s.
6. LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s.
7. MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 134 s.
8. DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. Zákon o mediaci. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 360 s.
9. SVOBODA, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 432 s.
10. ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 349 s.
11. WALTR, Robert. Zákon o soudních poplatcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 145 s.
12. SVOBODA, Karel a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s.

Články:

1. WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. Právní rozhledy, 2013, č. 6, s. 216
2. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. Bulletin advokacie, 2014, č. 3, s. 23

3. WESTPHALOVÁ, Lenka, HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace, právní a sociální aspekty jejího poskytování. Právní rozhledy, 2013, č. 18, s. 618
4. KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinná mediace. Bulletin advokacie, 2013, č. 6, s. 39
5. ŠLEJHAROVÁ, Markéta. Problematika diferenciacie sporného a nesporného řízení. Právní rozhledy, 2019, č. 9, s. 322

Zákony:

1. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
2. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
3. zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
4. zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů
5. zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů
6. zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
7. zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje:

1. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku [online]. Justice.cz, 3. února 2012 [cit. 20. února 2022]. 598 s. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.
2. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v občanskoprávních věcech podle druhů sporů [online]. cslav.justice.cz, 16. června 2021 [cit. 26. února 2022]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1828708&id4=html&id5=7dea05bb71fc729a555fca6dc50a9c7c&id6=null>.
3. Český statistický úřad. Ženy a muži v datech 2020 [online]. czso.cz, 1. prosince 2020 [cit. 25. února 2022]. 59 s. Dostupné na <https://www.czso.cz/documents/10180/151439704/30000420.pdf/5f24abfc-dbb8-4be6-98f6-1d9acff33e56?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mo>.

[de%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keyword%26_3_coin%2Bmaster%2Bgame%257C%2520Bityard.com%2BFree%2BBonus%26_3_delta%3D20%26_3_resetCur%3Dfalse%26_3_cur%3D1558%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue>.](#)

Judikatura:

1. Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2304 / 2007
3. Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. listopadu 2021, sp. zn. 110 C 204 / 2021
4. Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 11. října 2021, sp. zn. 14 C 262 / 2020
5. Rozsudek Okresního soudu v Třebíči ze dne 18. října 2021, sp. zn. 7 C 94 / 2021
6. Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 14. prosince 2021, sp. zn. 5 C 153 / 2021
7. Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 4. ledna 2022, sp. zn. 112 C 374 / 2021
8. Rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 30. září 2021, sp. zn. 8 C 32 / 2020

Abstrakt

Vyživovací povinnost mezi manžely je právní institut, o kterém se ve společnosti často nehovoří. Proto jsem se rozhodla se jím zabývat ve své diplomové práci, poukázat na jeho důležitost u rovnosti manželů a přiblížit soudní praxi.

Diplomová práce je tvořena sedmi kapitolami. V první kapitole jsem se věnovala vyživovací povinnosti obecně, právní úpravě, definici a druhy. V druhé kapitole jsem se zabývala vyživovací povinností mezi manžely. Definovala jsem vztah vyživovací povinnosti mezi manžely a dalšími instituty manželského majetkového práva. Dále jsem také stanovila jednotlivé zákonné předpoklady vyživovací povinnosti mezi manžely. Třetí kapitola se věnuje rozsahu a výši vyživovací povinnosti mezi manžely. Čtvrtá kapitola je pak zaměřena na změnu a zánik vyživovací povinnosti a také jsem v této kapitole provedla porovnání s vyživovací povinností mezi rozvedenými manžely. V páté a šesté kapitole jsem se zabývala procesními aspekty a jednotlivými soudními rozhodnutími, na kterých jsem se snažila demonstrovat, jak soudní praxe aplikuje teorii. Závěrečná sedmá kapitola se pak věnovala statistice jednotlivých řízení a porovnání počtu rozhodnutí o stanovení vyživovací povinnosti ve prospěch manželky a manžela.

Abstract

The maintenance obligation between spouses is a legal institute that is not often discussed in society. That is why I decided to deal with it in my diploma thesis, to point out its importance in equality of spouses and to approach judicial practice.

The diploma thesis consists of seven chapters. In the first chapter, I focused on maintenance obligations in general, legislation, definition and types. In the second chapter I dealt with the maintenance obligation between spouses. I defined the relationship of maintenance obligations between spouses and other institutions of matrimonial property law. I also determined the individual legal preconditions for maintenance obligations. The third chapter deals with the extent and amount of maintenance obligations between spouses. The fourth chapter then focused on the change and termination of the maintenance obligation and I also made a comparison with the maintenance obligation between divorced spouses. In the fifth and sixth chapter, I dealt with procedural aspects and individual court decisions, in which I tried to demonstrate how court practice applies theory. The final seventh chapter then dealt with the statistics of individual proceedings and a comparison of the number of decisions to determine the maintenance obligation in favor of the wife and husband.

Klíčová slova

Vyživovací povinnost, Manželství, Vyživovací povinnost mezi manžely, Manželské majetkové právo, Řízení o stanovení vyživovací povinnosti

Keywords

Maintenance obligations, Marriage, Maintenance obligations between spouses, Matrimonial property law, Maintenance proceedings